

O OBRANNÉM PRŮMYSLU

Redakčně zpracovaný a upravený článek plukovníka Ryszarda Dziedzice z Myśli Wojskowe 2/93 si dovoluujeme předložit svým čtenářům, neboť otázky obranného, respektive zbrojního průmyslu, jsou i v našem státě stále aktuální.

Jedním z nejdůležitějších prvků, které rozhodují o obranných možnostech státu je výzbroj a technika umožňující uskutečňovat obranné úkoly. V souladu s politickými předpoklady má obranyschopnost státu všeobecný charakter, což znamená, že úkol zabezpečení obrany spočívá na všech obyvatelích. Takovéto posuzování obrany má úzkou souvislost s ohrožením, přesto však základní povinnosti v této oblasti plní vedení resortu národní obrany a ozbrojené síly. Resort národní obrany zodpovídá za přípravu státu k obraně, přičemž se musí řídit jak potřebami, tak i ekonomickými možnostmi. Vykonává rozdělení vojenského rozpočtu na oblast zbrojení, zvláště stanoví požadavky na oblast výzbroje, uskutečňuje výběr výrobce ať již domácího nebo zahraničního.

Výrobce (prodejce) lze zvolit v libovolné etapě výrobního procesu, například tak, že:

- je možné se účastnit na výrobě prototypu technologickou etapovou a cenově náročnou kontrolou;
- jsou předkládány při výrobním procesu návrhy technologických změn výrobku;
- je uskutečňován výběr hotových výrobků z předkládaných návrhů.

To je výjimečně složitá otázka, jejíž řešení vyžaduje zohlednit zájmy a možnosti národního hospodářství i zabezpečení jeho bezpečnosti. Je také nezbytné rozhodnout, co vyrábět v tuzemsku, co dovážet, jaké oblasti považovat za prvotradé, jak rozvíjet vědeckovýzkumnou základnu.

Přijetí rozhodnutí k řešení se uskutečňuje nikoli na základě přesných údajů, ale pouze hodnotových hodnocení a prognóz ohrožení, hospodářského rozvoje a finančních možností státu, strategie obrany, rozvoje techniky atd. Důsledkem těchto hodnocení jsou rozhodnutí, v nichž jde o rozvoj úseku obrany. Například v meziválečném období byl v Polsku vybudován zcela od základu obranný průmysl v Ústřední průmyslové oblasti (LOP) v prvním pořadí důležitosti.

Také pokrok dosahovaný v mnoha oblastech je stimulován vojenskými potřebami.

Ve Spojených státech amerických jsou vypracována podrobná hlášení, která vytyčují směry rozvoje obranyschopnosti státu. V těchto hlášeních jsou hierarchicky seřazeny ty oblasti vědy a techniky, které jsou významné dle důležitosti pro obranyschopnost USA. Pokud jsou vzaty v úvahu rysy, kterými se má vyznačovat výzbroj, rozdělují se do tří skupin, a to: odstrašující, vojenské, ekonomické. Každá skupina obsahuje soubor podrobných operačních, kvalitativních a kvantitativních požadavků. Na základě analýzy těchto rysů bylo učiněno **rozdělení oblastí vědy a techniky, které mají vliv na stav obranyschopnosti státu**, na oblasti nejvyššího prvořadého zájmu, které jsou podpůrné i v rozvoji.

Toto rozdělení vzniklo v úzkém spojení s požadavky hospodářského rozvoje státu a exportními možnostmi.

Tyto otázky zaujímají v politice Spojených států amerických důležité postavení. Jedním z cílů plánu restrukturalizace ozbrojených sil USA, tak jak byly navrhovány senátorem Al Gorem (současným viceprezidentem USA), je posílení těch prvků, jejichž zásluhou jsou ozbrojené síly Spojených států amerických nejlepší na světě. Těmito prvky je vysoká kvalifikovanost vojenského personálu a technická převaha výzbroje.

V rozhovoru poskytnutém časopisu Defense News (26. 10. 1992) současný prezident Spojených států amerických (tehdy senátor) Bill Clinton poukazoval na důležitost průmyslové obranné základny jako jednoho z činitelů národní bezpečnosti. *To neznamená mít a vydržovat nezbytně každou výrobní linku a veškeré možné laboratoře, ale zachovat si odpovídající výrobní možnosti*, které jsou z bezpečnostního hlediska nepostradatelné.

Průmyslová obranná strategie dle B. Clintona musí obsahovat pět základních prvků:

1. Modernizaci ozbrojených sil a objednávky obranných systémů, které jsou nepostradatelné pro zajištění bezpečnosti Spojených států amerických. To vyžaduje se zaměřit na program zvýšení pohyblivosti vojsk, včetně výroby letounu C-17 k uskutečňování strategických přesunů, letounu V-22 s kolovým startem i přistáním, stíhacího letounu F-22 a dalších zbraní nové generace.

2. Přizpůsobení průmyslové základny obranným potřebám, vytyčení směrů a hledání možností výroby takových výrobků, které budou vytvářet základ rozvoje výzbroje. Zvláštní pozornost je třeba zaměřit na výrobky, které nemají v civilním hospodářství obdoby (motory do ponorek, tanky, hlavně děl atd.).

3. Stanovení priorit výzkumných a vývojových prací, které umožní získat moderní technologie k obrannému použití.

4. Vytvoření relací mezi Pentagonem a průmyslem: moderní zákazník - moderní prodejce. To vyžaduje snížit zbytečný, zbyrokratizovaný nákupní aparát, podpořit technologie dvojnásobného (podvojného) použití (mírového a obranného), zvýšit společné nákupy pro všechny druhy ozbrojených sil, vyloučit procedury, které oddělují obranné záležitosti od obchodu. Například nepotřebná příliš podrobná vojenská pravidla.

5. Přizpůsobení ekonomiky Spojených států amerických světové soutěži 21. století. Proto je nezbytné pomáhat firmám, které vyrábějí obrannou techniku, i jejich zaměstnancům, aby se přizpůsobily trhům, využít k tomu prostředky, které byly uspořeny na obranných výdajích. Tyto úspory by také měly být určeny na usku- tečňování nových programů rozvoje infrastruktury (rychlodráhy, síť národní informa- ce, technologie k ochraně prostředí). Dle názorů Billa Clintona, musí být ozbrojené síly USA nejlépe vycvičené, nejlépe vybavené a mít nejlepší zabezpečení na světě - v souladu s názorem, že o vítězství v poli rozhodují laboratoře s odborníky nejvyšších kvalit, zbrojní továrny a ozbrojené síly.

V uvedeném interviu poukazuje B. Clinton na novou politickou situaci ve světě v souvislosti s pádem komunismu ve východní Evropě a rozpadem Sovětského svazu. Myšlenky svobody, demokracie, nezávislosti a práv člověka zvítězily nad totalitou a diktaturou ve většině komunistických zemí. Byla ukončena éra studené války, a proto je nezbytné přehodnotit úlohu a velikost amerických ozbrojených sil i odpovědnost osob, které zastávají nejdůležitější státní funkce. Prezident stanoví druhy ohrožení bezpečnosti, definuje úkol ozbrojených sil, které mají za cíl odrazit nebezpečí, odpovídá za vytvoření podmínek pro přípravu ozbrojených sil: výcvik, technologické a zpravodajské zabezpečení.

Nejnení nejdůležitější, oč se sníží vojenský rozpočet, ale k jakým ohrožením národní bezpečnosti může v příštích letech dojít a jaké ozbrojené síly budou nezbytné k odrazení těchto nebezpečí.

Je nezbytné systematicky uskutečňovat hodnocení nebezpečí, která by mohla ohrozit zájmy státu a vyžadovaly by si použití síly. K takovým nebezpečím B. Clinton počítá:

- ohrožení ze strany republik bývalého Sovětského svazu,
- rozšiřování zbraní hromadného ničení,
- historická napětí v různých oblastech, zvláště na Korejském poloostrově a Středním východě,
- nebezpečí teroristických útoků,
- nárůst spektra střetů etnického, fundamentalistického a separatistického charakteru.

V souvislosti s těmito novými ohroženími navrhl Al Gore pětiletý plán pro resort obrany, který umožní restrukturalizaci amerických ozbrojených sil. Cíle tohoto plánu vyjádřil takto:

- v rámci přetváření charakteru NATO je nezbytné přetvořit konvenční síly USA obranně zaměřené proti sovětské invazi do západní Evropy na sílu, která je schopna zabezpečit obranu životně důležitých amerických zájmů;

- posílit dva faktory, které způsobují, že ozbrojené síly Spojených států amerických jsou nejlepší na světě, a to: vysokou kvalifikaci vojenského personálu a neoddiskutovatelnou převahu technologie výzbroje;

- dokončit změnu politiky vůči jaderným zbraním, působit proti narůstajícímu rozšiřování jaderných zbraní a nedocení ohrožení hromadného útoku ze strany bývalého Sovětského svazu.

- Uvedené názory přesvědčivě svědčí o té roli, kterou má v oblasti obranyschopnosti průmysl. „Nelze plně americké zkušenosti přenést do polských podmínek,“ říká autor, „ale propojení výsledků bojové činnosti s výzkumnými laboratorními a obranným průmyslem si zaslouží pozornost.“

Hlavním zdrojem vybavení ozbrojených sil musí být vlastní zbrojní průmysl. Nelze totiž vždy spoléhat výhradně na nákup ze zahraničí a na těchto předpokladech stavět celou kostru obrany.

Změny, k nimž dochází v polském (ale i našem) hospodářství, vyžadují novou politiku také v oblasti zbrojení. Měla by spočívat v tom, že **obránné úkoly vytyčují směry rozvoje obranného průmyslu**. Ozbrojené síly musí mít možnost uzavírat svobodně smlouvy s výrobcí dle zásad volného trhu a konkurence.

Bylo by však vhodné co nejrychleji přijmout za své některé myšlenky amerických politiků majících vztah k:

- přizpůsobení zbrojní výroby potřebám, které vycházejí z obranných úkolů;
- stanovení směrů vědeckovýzkumných prací a usměrnění těch, které cílí ke zdokonalování zbrojního průmyslu;
- stanovení vzájemného poměru mezi zbrojním průmyslem a odběrateli jeho výrobků (především resortem obrany) dle ekonomických zásad.

V této oblasti byl již v Polsku učiněn krok vpřed. Byla vyhotovena „Zpráva o stavu polského obranného průmyslu a možnostech jeho restrukturalizace“. Ve zprávě byly stanoveny podmínky, dle nichž je možné dohodnout výši objednávek výrobků zbrojního průmyslu, zvláště finanční rozpočet státu na nejbližší roky, omezení daná vídeňskými jednáními, výsledky výzkumu poptávky na trhu po jednotlivých výrobcích. Také byly stanoveny druhy používaných technologií (odpovídajících obranným úkolům) a velké množství podniků (asi třicet), které mají rozhodující význam pro obranyschopnost Polska.

Výzkum obranného průmyslu umožnil stanovit následující zjištění, jež mají platnost pro podniky v tomto průmyslovém odvětví:

- dobré technické vybavení podniků s vysokými technickými standardy,
- u většiny podniků chybí vhodné struktury a marketinkoví odborníci,
- slabé informační systémy vedoucích, s výjimkou údajů o výrobě,
- nejednotné finanční podmínky,
- většina zkoumaných podniků zahájila uspořádání právních otázek, především majetkoprávních.

Autoři zprávy uvádějí a zdůrazňují účelnost i nezbytnost uskutečnit restrukturalizaci a financování obranného průmyslu, upozorňují na následující podmínky:

- **politické**, které spočívají v tom, že v nejbližší době nedojde k zásadním politickým změnám, ani ke změnám v současném rozložení sil, v souvislosti s tím nebude přerušena proces přizpůsobování se podniků potřebám trhu náhlým požadavkem zavést metody přímého řízení tohoto sektoru;

- **vojenské**, chápáné jako požadovaná úroveň obranných záloh, jež je funkcí změn v mezinárodní politice a přijaté strategii obrany;

- **ekonomicko-finanční**, spočívající v zabezpečení prostředků k průběžnému plnění úkolů, které plní ozbrojené síly a na uskutečňování restrukturalizačních plánů jednotlivých podniků.

V závislosti na těchto podmínkách jsou vyhotoveny tři podrobné verze restrukturalizačních činností:

- nulová verze - žádná činnost,
- minimální verze - zahájení omezené činnosti,
- verze komplexní činnosti - vytváření holdingových společností a uskutečnění restrukturalizace podniků, které do nich náležejí.

Druhá a třetí verze předpokládá privatizaci podniků jakožto důsledek strukturálních změn, které byly přijaty v těchto podnicích. Politiku těchto podniků by utvářel stát, který by účastí ve společnostech stahoval z trhu volný kapitál.

Zpráva o stavu obranného průmyslu se může stát základem pro zahájení restrukturalizačních opatření v této obranné oblasti.

Uvedené názory hlavních politiků supervelmocí, včetně historických zkušeností jsou dle názoru autora dostatečnými argumenty podporujícími myšlenku uskutečnění změn v obranném průmyslu.

-JM-

Plukovník Ing. Egon Kratochvíl

A F C E A

Aktivita a plány České pobočky

Česká pobočka AFCEA (Armed Forces Communication and Electronics Association) zahájila bezprostředně po svém mezinárodním uznání a následné registraci Ministerstvem vnitra ČR konkrétní realizaci svého programového prohlášení, zveřejněného v září 1993 (viz VR č. 9/93). **Vzhledem k tomu, že uskutečňování většiny bodů programového prohlášení vyznívá ve prospěch armády, považujeme za užitečné informovat širší vojenskou veřejnost jak o akcích již provedených, tak i o akcích, plánovaných na první pololetí t. r. Je určitou zvláštností, že česká pobočka se představila mezinárodní veřejnosti dříve než veřejnosti domácí. Ve dnech 27. až 29. října 1993 se totiž v Bruselu konalo pravidelné, v pořadí již 14. sympozium spojené s výstavou, organizované vedením**